

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei-Sruogienei, 1939-12-05, iš Kauno - į Vilnių

Mylimas Vanduk

Mylimas Vanduk,

Suprantame, kad Tau dabar nėra kada rašyti, bet kadgi ir Tavo laiškėliai – kaip prancūzų štabo pranešimai iš fronto! Taip rūpi, o tų konkrečių žinių taip mažai! Paskutinis Tavo laiškėlis rašytas (pašto štempelis) gr. 2 d., o šandien jau 5 d. – ir šandien paštas jau nebeatnešė nieko iš Tavęs! Gaudome kiekvieną žinutę, – bet laikraščiuose taip mažai, ir nežinia, kiek tenai tiesos, gaudome Vilniaus radio – ten žinių dar mažiau. Tu kovos lauke, o mes čia atskirti nuo Tavęs, ir nieko Tau padėti negalime, ir nežinome, kaip Tau ten! [1]

Leidimą važiuoti į Vilnių mums su Dale išrūpino... Marytė [2]! Buvau prašęs Dekanatą mūsų (leidimus Teologų ir Gamtininkų fakultete patys duoda), bet Dekanate – formalistika! Dalelė norėjo kaip penktadienį suorganizuoti savo ekskursiją, bet gimnazija (Kazlaus.) leisti leidžia, bet jokios paramos neduoda – pačios esą vaikščiokite į Ministeriją dėl leidimų! Ekskursija – neįvyksta. Tad mes su Dalele – važiuosime pas Tave ketvirtadienį, nori Tu ar nenori, – mes jau nebegalime!

Mes netrukdytume Tau. Mes tik taip. Mes tik pabūsimė kambary, kur Tu gyveni, kur Tu dirbi. Viskas.

Tik dabar skambino Marytė – jai tik dabar skambinę iš Vilniaus. Sako, pas Tave pirmadienį jau buvę 30 mokinių, o šandien – 90. Ar tai tiesa? Na, ką čia klausiu, – vis tiek.

Baisiai mus prislėgė Suomijos įvykiai [3]. Nežinau, ar Tu seki spaudą, bet ją sekant – labai liūdni dalykai! Ką daro su Suomiais – gali lengvai padaryti su kiekvienu iš Pabaltės. Nors Suomiai – herojiškai laikosi. Rusams – nesiseka, rusų autoritetas kris – išsisklaidys ir legendos apie jų karišką galybę. Suomiją, žinoma, sudaužys! Ir perspektyvos – baisiai klaikios! Nors vokiečių štabas – baisiai pasipiktinęs tokiu rusų ir Ribbentropo [4] elgesiu. Rusai su vokiečiais net prekybos reikalais, matyti, visiškai negali susitarti. Dabar mūsų laikė didelė benzino – žibalo kiekio iš Leningrado, – nesulaukė. Bet į pasienį atėjo jo labai daug, ir pareikalavo tuojau pasiimti. Matyti, siuntė vokiečiams, bet nesusitarė, – tai ir mums pasiūlė. – –

Nebaigęs laiško rašyti, buvau iššauktas pas p. Čiurlionienę [5], – ji organizavo posėdėlį Rašytojų draugijos reikalui. Et! Dabar sėdžiu pas Marytę, – jos nėra, kažkur posėdyje, – aš atėjau „leidimų“ į Vilnių pasiimti.

Tuojau eisiu į paštą – laiško įmesti.

Ką gi Tau daugiau, Vanduk, parašysiu!

Širdis – pilna, pilna, bet kur aš gausiu žodžių!

Kad bent rytoj gaučiau iš Tavęs laiškėlį, – kaip aš būčiau laimingas!

Labanaktis, Vanduk, mylimas, – labanaktis!

Paskambinau dar Daliūkščiui į namus, – prašo parašyti, kad ji Tave labai bučiuoja!

Labanaktis, mylima, brangi mano!

Tav Bal

Antradienio vakaras, 8 val.

KOMENTARAI

- [1] „Nuo gruodžio 1 d. buvau paskirta Vilniaus IV (lenkų) gimnazijos direktore. Tai buvo didelė auka iš Balio pusės – bet su jo sutikimu. Turėjau atlikti svarbią misiją. Pas mus Kaune tada gyveno Jūlytė ir Sandra Putvinskaitės, ėjo į III-ją gimnaziją kartu su Dalia. Dalė [Darija] Putvinskienė žadėjo dažnai atvažinėti iš savo Pavėžupio dvaro mergaičių pažiūrėti. Tai buvo Baliui didelė parama; ir Dalė [Darija] Putvinskienė turėjo sunkių problemų tais tragiškais, neramiais laikais – jiedu labai susidraugavo, Balys ją palaikė moraliai, o ji palaikė jį.
O mano darbas buvo nepaprastai sunkus – tik perėmiau gimnaziją, lenkai atsakė visuotinu streiku. Bet po kelių dienų vietiniai lenkai vilniečiai, pasijutę lietuviams artimi, pradėjo streiką laužyti. Kiek prisidėjo ir lenkų pabėgėlių, ypač prof. Kriedl [Manfred Kriedl žinomas literatūros profesorius ir kritikas] kalbinam[ų], nestreikuoti, bet daug mokinių nebegrižo, nuėjo į pogrindį. Balys man visą laiką talkininkavo savo dėmesiu, savo patarimais“ (Vandos Sruogienės pastaba).
- [2] Marija Nemeikšaitė (1886–1970), pedagogė, visuomenininkė. 1929–1940 m. žurnalo *Motina ir vaikas*, 1936–1940 m. vaikų žurnalo *Vyturys* redaktorė.
- [3] Minimas Sovietų Sąjungos ir Suomijos žiemos karas, vykęs nuo 1939 m. lapkričio 30 d. iki 1940 m. kovo 13 d. „Nors Suomijai pavyko išsaugoti nepriklausomybę, tačiau ji neteko 11 proc. savo teritorijos su antru pagal dydį miestu Vyborgu. 430 tūkst. suomių iš pafrontės persikėlė į Suomijos gilumą ir neteko savo turto. Karo metu žuvo arba buvo sužeisti apie 70 000 suomių“ (plačiau žr. „Žiemos karas“, in: https://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%BDiemos_karas).
- [4] Joachim von Ribbentrop (1893–1946), Vokietijos diplomatas. 1938–1945 m. užsienio reikalų ministras.
- [5] Sofija Čiurlionienė (1886–1958), rašytoja, visuomenininkė, literatūros ir meno kritikė, pedagogė, vertėja. 1925–1938 m. LU (VDU) lietuvių kalbos ir jos mokymo metodikos dėstytoja. Lietuvių rašytojų draugija – pirmoji savarankiška lietuviškai rašančių rašytojų, vertėjų, literatūros tyrėjų ir kritikų organizacija, 1932–1944 m. veikusi Lietuvoje.